

KAPITOLA SEDMÁ

ŠKOLNÍ INKLUZE V SOUČASNÉ LEGISLATIVĚ

Sedmá kapitola se zaměřuje na problematiku školní inkluze z hlediska současné právní legislativy. Z velké části vychází z vyhlášky č. 27 z roku 2016, která stanovuje, jak má postupovat škola při inkluzivní práci s žákem, který má speciálně vzdělávací potřeby (SVP). Ustanovuje také pět stupňů podpory, rámcově též stanovuje stupně postižení či znevýhodnění, které by jim měly odpovídat. Poukazuje také na povinnosti školských poradenských zařízení (speciálně pedagogických center a pedagogicko-psychologických poraden), které by měly být škole, žákům se SVP a jejich rodičům k dispozici. Na konci kapitoly jsou uvedeny další informace o konkrétních krocích začleňování žáků se SVP, které z uvedené legislativy vyplývají. Poslední část se zaměřuje na uplatnění legislativy školní inkluze na žáky s mentálním oslabením či postižením. Je zapotřebí upozornit, že se příslušná legislativa bude s nejvyšší pravděpodobností do budoucna upravovat. Text kapitoly je tedy víceméně platný aktuálně, nemusí však platit za několik let.

1. VYHLÁŠKA 27/2016 Sb. O VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI A ŽÁKŮ NADANÝCH

1.1 ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

- **Zdravotně postižení** (mentální postižení, smyslové vady, vady řeči, poruchy autistického spektra, SPUCH)
- **Zdravotně znevýhodnění** (dlouhodobé onemocnění, lehčí zdravotní poruchy, SPUCH)
- **Sociálně znevýhodnění** (nízký socioekonomický status [SES], odlišná etnicita, sociálně patologické problémy v domácím prostředí, žáci s nařízenou ústavní či ochrannou výchovou, s problémy v chování či s delikvencí, žáci s odlišným mateřským jazykem, azylanti apod.)
- **Mimořádně nadaní.**

Doplňme, že i mimořádně nadaní žáci tvoří nesourodou skupinu. Mnozí nadaní žáci jsou upovídaní, vzorní, úspěšní, sebevědomí a samostatní. Někdy bývají nekonformně tvořiví, což může být rušivé pro třídu a zejména pro učitele. Mezi mimořádně nadanými žáky jsou i ti, kteří mají současně i určitou poruchu učení či jiný hendikep. Někdy tito žáci nechtějí vyčnívat, takže jejich nadání může zůstat utajené.

Tito žáci mohou mít různé vztahové problémy. Poměrně často mají problém si najít přátele. Ve škole se často nudí, takže mohou vyrušovat. Někdy se vyjadřují jako dospělí, což může u

spolužáků i u dospělých vyvolávat nepříznivé reakce. Bývají často osobití, s vyhraněnými zájmy nebo se sklony k filozofování (Procházka a kol., 2014).

1.2 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

Podpůrná opatření jsou nezbytné bezplatné úpravy ve výuce žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, které odpovídají jeho zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám. Patří mezi ně především:

- poradenství ze strany školy a školského poradenského zařízení (ŠPZ - pedagogicko psychologické poradny a speciálně pedagogická centra),
- úprava organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb (např. doučování), včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče,
- použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,
- úprava podmínek přijímání/ukončování vzdělávání
- úprava očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených RVP a akreditovaných vzdělávacích programů,
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP),
- využití asistenta pedagoga,
- využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo
- poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených (např. bezbariérovost).

Podpůrná opatření se dělí **do pěti stupňů** podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti.

Podpůrná opatření jsou poskytována na základě nálezů zjištěných z těchto zdrojů:

- Pozorování v hodině, rozhovor (se žákem nebo rodičem).
- Prověřování znalostí a dovedností žáka a reflexe jeho výsledků.
- Analýza procesů, výkonů a výsledků činností žáka, využívání portfolia žákovských prací.
- Analýza domácí přípravy žáka a dosavadního pedagogického působení školy.

1.2.1 První stupeň podpůrných opatření a plán pedagogické podpory (PLPP)

První stupeň slouží *ke kompenzaci mírných obtíží* ve vzdělávání žáka (např. pomalejší tempo práce, drobné obtíže ve čtení, psaní, počítání, problémy se zapomínáním, drobné obtíže v koncentraci pozornosti atd.). Obtíže žáka mohou být vyvolané *i aktuálně nepříznivým zdravotním nebo psychickým stavem*, případně se jedná *o dlouhodobé problémy malého rozsahu a intenzity*. Jde také o podporu *žáků se zrychleným vývojem školních dovedností* (nadaných žáků).

U těchto skupin žáků je možné pomocí mírných úprav školní výuky a domácí přípravy dosáhnout zlepšení. Při hledání konkrétních podpůrných opatření škola zohledňuje i sociální status, vztahovou síť žáka i jeho sociální a rodinné prostředí. Úpravy ve vzdělávání žáka navrhuje pedagogičtí pracovníci, kteří přitom spolupracují s pracovníky školního poradenského pracoviště (viz níže), žákem a jeho rodiči.

V rámci prvního stupně není zapotřebí pro žáka vytvářet výukové podmínky, které by vyžadovaly další finanční náklady. Podpora ve výuce nevyžaduje ani žádné specializované pomůcky.

Podpora v prvním stupni podpůrných opatření probíhá ve dvou fázích:

1. Přímá podpora ve výuce

2. **Plán pedagogické podpory** (u dalších stupňů II-V podpůrných opatření se již místo PLPP používá individuální vzdělávací plán - IVP). Plán pedagogické podpory se vytváří tehdy, vykazuje-li žák potíže u více než jednoho pedagoga.

Do přímé podpory ve výuce patří individualizovaná podpora od učitele a přímá podpora učitelem ve výuce. Při hledání konkrétních způsobů podpory se může učitel obrátit na **školní poradenské pracoviště (ŠPP)**. To je tvořeno:

- školním výchovným poradcem,
- metodikem prevence,
- dále školním psychologem a školním speciálním pedagogem, pokud škola tyto zaměstnance má.

Školní metodik prevence se věnuje péči o žáky s rizikovým chováním a prevenci rizikového chování, výchovný poradce se věnuje podpoře žáků a pedagogů při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud ve škole pracuje školní psycholog nebo školní speciální pedagog, tak se podílejí na poskytování poradenských služeb a realizaci speciálně pedagogické péče. Poradenský pracovník školy (zpravidla výchovný poradce) spolupracuje s dalšími pedagogy školy. Pravidelně komunikuje s rodiči nebo se zletilým studentem a se školskými poradenskými zařízeními, která vytvářejí návrhy podpůrných opatření.

Pokud se tento postup ukáže jako málo účinný, doporučuje škola rodičům návštěvu některého ze spádových **školských poradenských zařízení (ŠPZ)**. K nim patří:

- **Pedagogicko psychologické poradny (PPP)** jsou určeny pro běžné výukové potíže, pro žáky s podezřením na specifické poruchy učení a chování (SPUCH), pro žáky s problémy ve vztazích se spolužáky, případně pro žáky s psychickými potížemi, které naznačují potřebu konzultace psychologa. PPP provádí také vyšetření žáků, u kterých se zvažuje zařazení do speciálních tříd či škol. Diagnostikuje také třídní kolektivy, které se potýkají se vztahovými problémy (šikana apod.), a nadané žáky. PPP zasílají škole i rodičům žáka doporučení pro jeho další vzdělávání.
- **Speciální pedagogická centra (SPC)** jsou určena pro žáky s výukovými potížemi, které souvisí s různými smyslovými a zdravotními postiženími. Poskytují služby v oblasti etopedie, somatopedie, surdopedie, tyflopédie, psychopedie a logopedie. Provádějí diagnostiku a poskytují těmto žákům rehabilitaci, logopedická cvičení, výcvik odezírání, podporu grafomotoriky apod. SPC dále vytvářejí plán péče, poskytují rodinám i sociálně-právní konzultace (např. je upozorňují na to, že mají nárok na příspěvky), zapůjčují rodinám kompenzační pomůcky a odbornou literaturu a navrhují individuální vzdělávací plány.
- **Středisko výchovné péče (SVP)** je poradenské zařízení (nikoliv školní), které doplňuje služby školních poradenských zařízení. SVP spadá pod diagnostické ústavy, jeho cílem je prevence a zmírňování poruch chování a poruch sociálního vývoje. Vedle ambulantních a stacionárních služeb nabízejí také dobrovolné 6-8týdenní pobyty. SVP také mohou poskytovat přímo ve škole třídám různé preventivní a intervenční programy.

Plán pedagogické podpory (PLPP)

Plán pedagogické podpory pro žáky s výukovými potížemi vytváří škola a řídí se dokumentem, který je součástí příloh k vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Plán obsahuje:

- údaje o žákovi, stručný popis jeho obtíží, jaký je plán práce s žákem,
- důvod, proč je vytvářen, stanovení cílů PLPP,
- návrh výukových metod a organizace výuky, hodnocení žáka a vymezení pomůcek,
- podpůrná opatření, která se nevztahují bezprostředně k výuce, ale např. k situaci v rodině, k aktuálnímu zdravotnímu stavu žáka apod.

S PLPP je seznámený žák i jeho zákonný zástupce, třídní učitel a další vyučující. Plnění plánu je průběžně vyhodnocováno. Na jeho základě je možné posléze sledovat, jaký je dopad úprav. Při přípravě plánu se také rozhoduje o tom, kdy dojde k vyhodnocení účinnosti stanovených opatření.

Spolupráce s rodiči se velmi doporučuje již při přípravě **plánu pedagogické podpory**. Důvodem je i dohoda s rodiči na domácí přípravě. Rodiče mohou zároveň požádat školní poradenské zařízení o vyšetření žáka.

Vhodnou strategií při jednání s rodiči je hovořit s nimi především o pozitivním směřování úprav ve prospěch žáka. Pedagog by měl zůstat v rovině vstřícné komunikace o žákovi, poukazovat na to, co se dítěti již podařilo.

Při realizaci opatření, formulovaných v PLPP, je důležité postupovat ve změnách postupně a pracovat s pozitivní motivací žáka (žák musí zažít úspěch).

V rámci prvního stupně podpůrných opatření jsou nezbytné pravidelné konzultace pedagogů, kteří žáka vyučují, a vyhodnocování zvolených postupů. Materiální podpora žákovi se odvíjí od materiálních podmínek školy. V případě potřeby se může škola dohodnout na zapůjčení speciálních kompenzačních pomůcek či odborných publikací se speciálně pedagogickým centrem, má-li takové materiály k dispozici.

1.2.2 Podpůrná opatření - stupně II - V.

Plnění plánu pedagogické podpory (PLPP) je sledováno po dobu tří měsíců. Nedojde-li k naplnění cílů, dává škola podnět rodičům k tomu, aby bylo dítě vyšetřeno v pedagogicko-psychologické poradně (PPP). Rodiče mají zákonnou povinnost toto vyšetření svého dítěte podstoupit. Zaslání doporučení plynoucích z výsledků vyšetření v poradně do školy je však podmíněné jejich souhlasem.

Zjistí-li pedagogicko-psychologická poradna, že se u žáka vyskytuje zdravotní, smyslové či mentální postižení, bývá dítě následně vyšetřeno také ve speciálně pedagogickém centru (SPC), které rodičům a dítěti může zapůjčit i potřebné kompenzační pomůcky, odbornou literaturu a poskytovat konzultace v otázce postižení ze speciálně pedagogického i v sociálního a právního hlediska. SPC se v těchto případech stává jakýmsi průvodcem dítěte s uvedenými typy postižení i jeho rodiny po dobu jeho školní docházky.

Na základě výsledků vyšetření z PPP (případně i ze SPC) a se souhlasem rodiče žáka uděluje škola žákovi příslušný stupeň podpůrného opatření. Škola zároveň vytváří **individuální vzdělávací plán (IVP)**, jehož obsah konzultuje s kontaktovaným školním poradenským zařízením (PPP a případně i s SPC). Při vytváření IVP spolupracuje i s žákem a jeho rodiči. Vyšší stupně pedagogické podpory (II-V) se poskytují se souhlasem zletilého studenta nebo jeho rodičů.

Obsah IVP zahrnuje druhy a stupně podpůrných opatření. Konkrétně jde o:

- a) úpravy obsahu vzdělávání žáka,
- b) časové a obsahové rozvržení vzdělávání,
- c) úpravy metod a forem výuky a hodnocení žáka,
- d) případné úpravy výstupů ze vzdělávání žáka.

Zpracování a realizaci plánu (IVP) zajišťuje ředitel. Seznámí se s ním všichni vyučující a zletilý student nebo rodič nezletilého žáka ho podepíše. Nejméně jednou ročně sleduje pedagogicko-psychologická poradna (případně i SPC) plnění IVP a poskytuje rodičům i škole poradenskou podporu. Stupně podpůrných pedagogických opatření II-V již vyžadují určitou finanční dotaci.

Druhý stupeň podpůrného opatření je určen žákům s aktuálním zdravotním problémem, opožděným vývojem, odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami, žákům s problémy v počáteční schopnosti se učit a připravovat na školní práci, žákům nadaným, se specifickými poruchami učení a chování (SPUCH), s mírným oslabením sluchových nebo zrakových funkcí, s mírnými řečovými vadami, s oslabením dorozumívacích schopností, s poruchami autistického spektra s mírnými obtížemi, s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka apod.

Problémy žáka ve vzdělávání jsou mírné, lze je obvykle kompenzovat s využitím speciálních učebnic a speciálních nebo kompenzačních pomůcek a úpravami pedagogické práce.

Normovaná finanční náročnost v případě druhého stupně zahrnuje:

- úpravu obsahu vzdělávání,
- speciální učebnice a speciální učební pomůcky,
- kompenzační pomůcky,
- 1 hod. týdně pedagogické intervence na práci se žákem nebo se třídou,
- 1 hod. týdně pedagogické intervence na práci se žákem ve školském zařízení,
- 1 hod. týdně předmět speciálně pedagogické péče poskytovaný pedagogickým pracovníkem školy nebo speciálním pedagogem.

Třetí stupeň podpůrného opatření - charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáka v tomto stupni vyžaduje již znatelné úpravy v metodách práce, v organizaci a průběhu vzdělávání, v úpravě školního vzdělávacího programu, v hodnocení žáka: úpravy ve strategiích práce s učivem, v podmínkách a postupech školní práce a domácí přípravy, posilování motivace a postoje ke školní práci, v odůvodněných případech pak také úpravy obsahů vzdělání a výstupů ze vzdělání.

Třetí stupeň nejčastěji vyplývá ze závažných specifických poruch učení (SPU), odlišného kulturního prostředí, z poruch chování, v důsledku těžké poruchy řeči (dorozumívacích schopností), řečových vad těžšího stupně, poruch autistického spektra, v souvislosti s lehkým mentálním postižením, zrakovým a sluchovým postižením (slabozrakost, nedoslýchavost), tělesným postižením, neznalostí vyučovacího jazyka apod., ale také v důsledku mimořádného intelektového nadání.

V rámci třetího stupně je již vyžadována podpora asistentem pedagoga (pro maximálně 4 žáky). V případě smyslového postižení je zapotřebí využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace (např. piktogramy obrázků), podporu speciálně pedagogického centra (SPC) v případě podpory nácviku prostorové orientace a využívání alternativních forem komunikace. V případě potřeby vzniká i spolupráce s lékaři, sociálními pracovníky, terapeuti atd.).

Normovaná finanční náročnost v případě třetího stupně zahrnuje:

- úprava výstupů a obsahu vzdělávání,

- speciální učebnice a speciální učební pomůcky,
- kompenzační pomůcky,
- 3 hod týdně speciálně pedagogické intervence (předměty speciálně pedagogické péče), případně psychologická intervence,
- 3 hod. týdně pedagogické intervence (z toho 1 hod. týdně na práci se třídou),
- služby asistenta pedagoga pro více žáků (sdíleného), maximálně pro 4 žáky na třídu,
- podpora výuky dalším pedagogickým pracovníkem v rozsahu 0,5 úvazku,
- podpora školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem v rozsahu 0,5 úvazku (služba pro žáka a školu).

Použití podpůrného opatření ve čtvrtém stupni je podmíněno stanovením podpůrných opatření školským poradenským zařízením (PPP a SPC) na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb žáka (včetně vyjádření lékařů a dalších odborníků), případně vychází z vyhodnocení účinnosti nižších stupňů podpůrných opatření poskytovaných žákovi.

Charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáka již vyžaduje významné úpravy v metodách a v organizaci vzdělávání, úpravy v obsahu vzdělávání, dále možnost úprav výstupů ze vzdělávání, se zřetelem k rozvíjení schopností a dovedností žáka, ke kompenzaci důsledků zdravotního postižení. Vždy se přihlíží k aktuálnímu zdravotnímu stavu žáka.

Do individuálního vzdělávacího plánu žáka jsou zařazeny také předměty speciálně pedagogické péče, zaměřené na konkrétní potřeby žáka ve vztahu k typu jeho obtíží, druhu postižení a k jeho projevům. Podpůrná opatření tohoto stupně jsou určena zejména pro žáky se závažnými poruchami chování, se středně těžkým a těžkým mentálním postižením (včetně komorbidit), s těžkým zrakovým nebo sluchovým postižením, se závažnými vadami řeči, s poruchami autistického spektra, se závažným tělesným postižením. Tento stupeň dále zahrnuje mimořádně nadané žáky, kteří vyžadují výraznou individualizaci vzdělávání nad rámec příslušného stupně vzdělání, kteří dosahují mimořádných výsledků a vyžadují i úpravy ve formách vzdělávání.

Normovaná finanční náročnost:

Normovaná finanční náročnost se stanoví pro jednotlivá opatření, pokud nejsou již hrazena na základě jiných právních předpisů:

- Speciální učebnice a speciální učební pomůcky,
- kompenzační pomůcky,
- úprava prostředí, úprava pracovního místa žáka,
- mzdové náklady na další pedagogické pracovníky, zejména asistenta pedagoga a poskytovatele speciálně pedagogické péče,

- mzdové náklady na tlumočníky českého znakového jazyka a přepisovatele pro neslyšící, školní psychology, školní speciální pedagogy
- zajištění používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob,
- zajištění využívání prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace.

Použití podpůrného opatření v pátém stupni je podmíněno předchozím stanovením podpůrných opatření školským poradenským zařízením (PPP a SPC) na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb. Charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáka vyžaduje nejvyšší míru přizpůsobení organizace, průběhu a obsahu vzdělávání, podporu rozvoje schopností a dovedností žáka a kompenzaci důsledků jeho zdravotního postižení.

Poslední, pátý stupeň pedagogické podpory je určený výhradně žákům s nejtěžšími stupni zdravotních postižení. Zpravidla jde o souběžné postižení více vadami, vyžadující vysokou úroveň podpory. Zohlednění musí být provedeno v úpravách organizace, obsahu, formách a metodách vzdělávání. Volba podpůrných opatření plně respektuje možnosti a omezení žáka při výběru vzdělávacích obsahů a metod, hodnocení výsledků vzdělávání žáka. Vzdělávání žáka v tomto stupni zpravidla vyžaduje úpravu pracovního prostředí. V případě potřeby je možné využívat komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob nebo prostředky alternativní nebo augmentativní komunikace. Žáci jsou obvykle vzděláváni s podporou asistenta pedagoga, speciálního pedagoga a druhého pedagogického pracovníka, často s přítomností další osoby důležité pro podporu žáka. Výuka je realizována speciálními pedagogy, případně s jejich intenzivní podporou.

Normovaná finanční náročnost:

- Normovaná finanční náročnost se stanoví pro jednotlivá opatření, pokud nejsou již hrazena na základě jiných právních předpisů:
- Speciální učebnice a učební pomůcky,
- kompenzační pomůcky,
- úprava prostředí, úprava pracovního místa žáka,
- mzdové náklady na další pedagogické pracovníky, včetně nákladů na asistenta pedagoga a poskytovatele speciálně pedagogické péče, mzdové náklady na tlumočníky českého znakového jazyka a přepisovatele pro neslyšící, zajištění využívání prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace, služby školních psychologů, speciálních pedagogů služby školského poradenského zařízení.

2. ZÁKLADNÍ LEGISLATIVNÍ INFORMACE O UPLATŇOVÁNÍ INKLUZE VE ŠKOLE

Vyhláška 73/2005 Sb. uvádí, že „žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho podmínkám, možností a

podmínkám a možnostem školy.“ (s. 33, Langer, 2017). Vzdělávání žáků a studentů se SVP se uskutečňuje s využitím **vyrovnávacích a podpůrných opatření** (tamtéž).

Rozvrh žáka se speciálními vzdělávacími potřebami není zkrácený. Jeho učební plán je pouze přizpůsobený jeho potřebám a zahrnuje i aktivity v době mimo vyučování. Žák postupuje se svým ročníkem do dalších tříd. Nezbytný je kontinuální kontakt školy a rodiny (Šmelová, Souralová, 2017).

Škola, která vzdělává žáky s vyššími stupni pedagogické podpory, by se měla orientovat na moderní principy vzdělávání (tamtéž). Na pedagoga, který pracuje se žáky se SVP, jsou kladeny zvýšené nároky. Předpokládá se využívání otevřených forem vyučování, projektové vyučování, používání a vytváření nových výukových materiálů, průběžná podpůrná diagnostika, vytváření a další úpravy IVP, zavedení nových forem hodnocení, spolupráce a komunikace s dalšími pedagogy a odborníky z dalších zaangażovaných institucí, interdisciplinární spolupráce, evaluace vyučovacího procesu a také reflexe vlastního pedagogického jednání (Šmelová a kol., 2017).

K legislativním úpravám v případě začlenění žáka se speciálně vzdělávacími potřebami patří možnost snížení žáků ve třídě o dva při maximálním počtu 30 žáků (což je však učiteli považováno i tak za extrémně vysoké množství; Miklánková, 2017).

Podle zákona č. 561/2004 Sb. může ve škole ředitel zřídit funkci **asistenta pedagoga**, je-li do třídy zařazený žák se speciálně vzdělávacími potřebami, jemuž bylo uděleno **podpůrné opatření třetího či vyššího stupně**. „Asistent pedagoga zná možnosti a limity žáka s postižením, je schopen navrhnout způsob jeho výuky tak, aby nevznikal informační deficit způsobený konkrétní vadou.“ (Šmelová, Souralová, 2017, s. 6) Měl by působit na rozvoj celé osobnosti žáka, podporovat jeho začlenění do kolektivu třídy, jeho samostatnost a rozvoj sociálních dovedností (tamtéž).

Přidělení asistenta pedagoga žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami je jedním z podpůrných opatření. Jeden asistent pedagoga může být přidělený až ke čtyřem žákům se SVP ve třídě (tento počet je současnými pedagogickými odborníky považovaný na příliš vysoký - Miklánková, 2017).

Podle statistik z roku 2014/2015 pracovali asistenti pedagoga většinou se zdravotně postiženými či znevýhodněnými žáky (81 %). Celkově 18 % z nich pracovalo s žáky se sociálním znevýhodněním a v 1 % se jednalo o práci s žáky mimořádně nadanými (Langer, 2017).

Nejčastěji byli asistenti pedagoga přidělováni k žákům s poruchami autistického spektra (PAS), kteří tvořili přibližně 30 % klientů asistentů pedagoga. Dále se jednalo o žáky s mentálním postižením (22 %) a s kombinovaným postižením (19 %). Žáci s tělesným postižením tvořili přibližně 10% podíl a žáků se specifickými poruchami chování bylo 6 %, Zbylá tři procenta tvořili žáci se sluchovým postižením, další tři procenta žáci s SPU a u posledních 2,5 % se jednalo o žáky s narušenou komunikační schopností (tamtéž).

Asistenti pedagogů působili v uvedených letech nejčastěji na základních školách (83 % z nich), v mateřských školách (13 %) a čtyři procenta z nich bylo zaměstnanci střední školy (tamtéž).

3. PŘÍKLAD: LEGISLATIVNÍ DOPORUČENÍ PRO ŽÁKY S MENTÁLNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM ČI POSTIŽENÍM

Stupeň postižení je určen na základě výše a struktury inteligence a schopnosti adaptability. Vychází se též z posouzení schopnosti žáka přizpůsobit se požadavkům dané společnosti (srov. Valenta a kol., 2015). Roli při tomto rozhodování však může hrát i rodinné prostředí žáka, sociálně ekonomické zázemí, výchovný styl, kvalita péče i postoje a přístup okolí (Kozáková, 2017).

Stupně podpory se stanovují na základě (speciálně)pedagogické a psychologické diagnostiky. Každému stupni odpovídá u žáka s mentálním postižením či znevýhodněním určitý počet podpůrných opatření:

1. Stupeň – je určený žákům s dlouhodobým podprůměrným výkonem ve školsky významných schopnostech, znalostech, vědomostech a návycích, s dočasným oslabením kognitivního výkonu (do 6 měsíců) kvůli nepříznivým okolnostem (po úrazu, po delší nemoci) a environmentálním okolnostem (nepříznivé změny v rodině, stěhování apod.).
2. Stupeň – je určený pro žáky, jejichž inteligence se nachází v dolním pásmu podprůměru intelektových schopností (jde o dlouhodobé selhávání napříč všemi vzdělávacími oblastmi, tzv. „intelektově hraniční děti“).
3. Stupeň – odpovídá rozložení lehkého mentálního postižení (LMP), příp. horního pásma středně těžkého MP (StMP).
4. Stupeň – odpovídá středně těžkému mentálnímu postižení.
5. Stupeň – se vztahuje na dolní hranici středně těžkého a těžkého mentálního postižení, případně i hlubokého MP (Valenta a kol., 2015).

LITERATURA:

Katzová, P. Školský zákon. komentář : Obsah a text § 7. Školský zákon. Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení

Kozáková, Z. (2017). Inkluzivní vzdělávání žáků s mentálním postižením. In: Šmelová, E., Suralová, E., Petrová, A. a kol. Společenské aspekty inkluze. Olomouc, Pedagogická fakulta UP (s. 83-98).

Langer, J. (2017). Asistent pedagoga v inkluzivním vzdělávání. In: Šmelová, E., Suralová, E., Petrová, A. a kol. Společenské aspekty inkluze. Olomouc, Pedagogická fakulta UP (s. 33-44).

Miklánková, L. (2017). Některé aspekty inkluzivního vzdělávání v tělesné výchově na 1. Stupni ZŠ. In: Šmelová, E., Suralová, E., Petrová, A. a kol. Společenské aspekty inkluze. Olomouc, Pedagogická fakulta UP (s. 99-112).

Procházka, R., Šmahaj, J., Kolařík, M., Lečbych, M. (2014). Teorie a praxe poradenské psychologie. Praha: Grada.

Přínos společného vzdělávání, MŠMT (<http://sdv.msmt.cz/vzdelavani/11-informace-pro-rodice?highlightWords=rodi%C4%8De>)

Šmelová, E., Suralová, E. (2017). Předmluva. In: Šmelová, E., Suralová, E., Petrová, A. a kol. Společenské aspekty inkluze. Olomouc, Pedagogická fakulta UP (s. 5-8).

Valenta, M. a kol., (2015). Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu mentálního postižení nebo oslabení kognitivního výkonu: dílčí část. Olomouc, Univerzita Palackého.

Vyhláška č. 27/2016 Sb. <http://sdv.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-ke-skolskemu-zakonu>

Zákon č. 561/2004 Sb. <http://sdv.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

KONTROLNÍ OTÁZKY:

1. Vyjmenujte skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
2. Vyjmenujte příklady podpůrných opatření.
3. Do kolika stupňů se dělí pedagogická podpora žákům se speciálně vzdělávacími potřebami?
4. Od jakého stupně pedagogické podpory v případě žáka může podle současné legislativy škola žádat o peníze na zřízení místa asistenta pedagoga?
5. Co je to plán pedagogické podpory (PLPP) a v jakých situacích jej škola vytváří? Jakého stupně pedagogické podpory se týká?
6. Co je to individuální vzdělávací plán?
7. Jaký je další postup školy a rodiny v případě žáka, u kterého nedojde ke zlepšení vzdělávacích potíží ani po zavedení plánu pedagogické podpory (PLPP)?
8. Na jaký typ žáků se speciálně vzdělávacími potřebami se zaměřuje pomoc speciálně vzdělávacích center (SPC)?